

28 O dominację w Europie i na świecie

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XXXVII. I wojna światowa.

Uczeń:

1) wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny, z uwzględnieniem procesu powstawania dwóch przeciwstawnych systemów sojuszy.

XXXIII. Europa i świat w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w.

XXXVII. I wojna światowa.

Uczeń:

3) omawia najważniejsze konflikty polityczne i militarne poprzedzające I wojnę światową, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na Bałkanach.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1873, 1875, 1877–1878, 1878, 1879, 1881, 1882, 1892, 1904, 1905, 1907, 1908, 1911, 1912, 1913
- postacie: Ottona von Bismarcka, Wilhelma II
- zobowiązania przyjęte w sojuszu trzech cesarzy
- ustalenia uczestników kongresu berlińskiego
- kraje należące do trójprzymierza i trójporozumienia
- decyzje podjęte w trakcie konferencji w Algeciras
- decyzje zatwierdzone w traktacie w Londynie
- postanowienia pokoju w Bukareszcie
- ustalenia zawarte w porozumieniu rosyjsko-brytyjskim z 1907 r.

ROZUMIE

- pojęcia: sojusz trzech cesarzy, panslawizm, pigmeje Europy, trójprzymierze, trójporozumienie, *entente cordiale*, kocioł bałkański, bałkanizacja
- przyczyny wybuchu wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878), w tym sytuację panującą przed 1877 r. w Imperium Osmańskim
- rolę kongresu berlińskiego w zmianie układu sił w Europie
- przyczyny zawarcia sojuszy: trójprzymierza i trójporozumienia

- przyczyny kryzysów marokańskich
- powody wybuchu I i II wojny bałkańskiej

POTRAFI

- wskazać różnice interesów, które doprowadziły do powstania trójprzymierza i trójporozumienia
- wskazać na mapie Bałkany i kraje bałkańskie
- ocenić znaczenie trójprzymierza i trójporozumienia dla sytuacji na Bałkanach
- wyjaśnić rolę mocarstw europejskich w wojnach bałkańskich
- wskazać znaczenie krajów należących do trójprzymierza i trójporozumienia podczas konfliktów w Maroku i na Bałkanach

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji (*Omówię sytuację w Europie i na świecie przed wybuchem I wojny światowej*).

II. ROZWINIĘCIE

Na początku lekcji prosimy o przypomnienie:

- › Czym było Świąte Przymierze?
- › Kiedy doszło do zjednoczenia Włoch i Niemiec?

Zwracamy uwagę na fakt, że mimo osłabienia solidarności państw europejskich, trzy mocarstwa (Austro-Węgry, Niemcy i Rosja) zawarły w 1873 r. sojusz trzech cesarzy. Polecamy lekturę tekstów źródłowych (m1 i m2, s. 304) i zadajemy pytania:

- › Które państwa zawarły sojusz w Schönbrunn?
- › Jakie były główne postanowienia tego sojuszu?

Następnie uczniowie wykonują polecenie 2 (s. 305).

Wskazujemy, że od lat 70. XIX w. w Europie przybrały na sile dążenia niepodległościowe narodów słowiańskich oraz pojawiły się konflikty łamiące postanowienia sojuszu trzech cesarzy. Stała się wówczas widoczna słabość Imperium Osmańskiego, a ponadto wrzenie na Bałkanach zaczęły politycznie rozgrywać wielkie mocarstwa, ingerując w wewnętrzne sprawy tamtejszych krajów.

Rozdajemy w klasie schematy mapy mentalnej i prosimy, aby uczniowie na podstawie podrzdziału *Wojna rosyjsko-turecka i kongres berliński w 1878 r.* (s. 305–306) uzupełnili brakujące informacje dotyczące tego wątku. Po wykonaniu zadania sprawdzamy poprawność dodanych wpisów i korygujemy ewentualne błędy.

Polecamy uczniom analizę obrazu (m4, s. 306), lekturę treści podpisu dodanego do ilustracji oraz wykonanie polecenia 1 (s. 306). Następnie zwracamy uwagę na alegoryczną mapę zamieszczoną w podręczniku (m3, s. 305) i odczytujemy z uczniami jej sens.

W dalszej części lekcji omawiamy sytuację polityczną w Europie po kongresie berlińskim. Wskazujemy, że był to czas, w którym zaczęły się formować nowe sojusze: trójprzymierze i trójporozumienie. Dzielimy klasę na dwie grupy. Jedna czyta podrzdział *Trójprzymierze* (s. 307) i ma za zadanie uzupełnić na mapie mentalnej luki dotyczące tego

zagadnienia. Druga zapoznaje się z treścią podrozdziału *Trójporozumienie* (s. 307–309) i dodaje brakujące informacje w polach opisujących ten sojusz. Po zakończeniu zadania wybrani przedstawiciele grup odczytują swoje wpisy, a pozostali uczniowie uzupełniają brakujące odpowiedzi. Na bieżąco sprawdzamy poprawność uzupełnień i poprawiamy ewentualne błędy. Przy okazji omawiania zadania możemy wyświetlić linię czasu przedstawiającą tworzenie trójprzymierza i trójporozumienia dostępną na stronie flippity.net. ▶

Zadajemy uczniom pytania:

- ▶ Które państwa należały do trójprzymierza, a które do trójporozumienia? (Wskażcie je na mapie **m8**, s. 309).
- ▶ Jakie były najważniejsze powody zawarcia tych sojuszy?

ALTERNATYWA

Dzielimy klasę na czteroosobowe zespoły i rozdajemy im instrukcje z zadaniami. ▶

(Grupy otrzymują na przemian albo instrukcję 1, albo instrukcję 2).

Instrukcja 1

Jesteście dziennikarzami, którzy mają przedstawić okoliczności utworzenia trójprzymierza. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Trójprzymierze* (s. 307) i na ich podstawie przygotujcie artykuł prasowy albo filmik w formie dziennika informacyjnego.

Instrukcja 2

Jesteście dziennikarzami, którzy mają przedstawić okoliczności utworzenia trójporozumienia. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Trójporozumienie* (s. 307–309) i na ich podstawie przygotujcie artykuł prasowy albo filmik w formie dziennika informacyjnego.

Do przygotowania filmików uczniowie mogą skorzystać z aplikacji **Flipgrid**. Nauczyciel po zalogowaniu się założy konto klasy, na którym poszczególne zespoły będą umieszczały swoje prace.

Następnie prosimy o wykonanie polecenia 1 (s. 308) na podstawie tekstu źródłowego (**m6**, s. 308).

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy pytania:

- ▶ Co chciały osiągnąć państwa europejskie, zawierając w drugiej połowie XIX w. liczne sojusze – począwszy od sojuszu trzech cesarzy, a skończywszy na trójprzymierzu i trójporozumieniu?
- ▶ Dlaczego Bałkany stały się zarzewiem konfliktów?

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują zadania na platformie learningapps.org. ▶

ALTERNATYWA

Kładziemy na stole kartki z pytaniami ▶ i dzielimy klasę na czteroosobowe grupy. Uczniowie pracują metodą stacji.

PRACA DOMOWA

Wykonaj polecenie podsumowujące numer 1 z podręcznika (s. 315).

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Kryzysy marokańskie i wojny bałkańskie*) oraz główny cel lekcji (*Poznam konflikty w Europie i na świecie przed wybuchem I wojny światowej*).

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy o przypomnienie informacji z poprzedniej lekcji:

- ▶ Które państwa należały do trójprzymierza, a które tworzyły trójporozumienie?
- ▶ Jakie były przyczyny wybuchu wojny rosyjsko-tureckiej?
- ▶ Co ustalono podczas kongresu pokojowego w Berlinie?

Informujemy, że na początku XX w. doszło do konfliktów, w które zaangażowały się państwa zarówno trójprzymierza, jak i trójporozumienia. Terenami rywalizacji były Maroko i Bałkany.

Dzielimy klasę na dwie grupy i rozdajemy im instrukcje. ▶ PDF

Grupa I

Podzielcie się na mniejsze zespoły i wykonajcie poniższe zadania na podstawie podrozdziału *Kryzysy marokańskie* (s. 310) oraz materiałów źródłowych (m9 i m10, s. 310 i 311).

- ▶ Sporządźcie oś czasu prezentującą wydarzenia podczas kryzysów marokańskich. To zadanie możecie wykonać na dużym arkuszu papieru albo w aplikacji **Timeline** dostępnej na stronie **flippity.net**. Po otwarciu strony należy kliknąć w zaznaczony na żółto link „this template”, a następnie w arkuszu na dysku Google wpisać wydarzenia chronologicznie. Po uzupełnieniu wszystkich wpisów należy kliknąć „Plik”, wybrać „Udostępnij”, a na koniec – „Opublikuj w internecie”.
- ▶ Napiszcie reportaż, w którym przedstawicie kryzysy marokańskie.
- ▶ Przygotujcie konferencję prasową dotyczącą kryzysów marokańskich. Wybierzcie dziennikarza, który będzie moderował rozmowę. Podzielcie się na dwa zespoły; niech jeden reprezentuje interesy Francji, a drugi – interesy Niemiec. Każda drużyna musi wiedzieć, jakie działania podczas tych kryzysów podejmowało jej państwo, jakie były tego przyczyny, jakie korzyści osiągnęło oraz z którymi państwami zawarło sojusze. Następnie wybierzcie liderów – zaprezentują oni na forum klasy interesy i stanowisko władz waszego kraju.

Grupa II

Podzielcie się na mniejsze zespoły i wykonajcie poniższe zadania na podstawie podrozdziału *Wojny bałkańskie* (s. 313–314) oraz materiałów źródłowych (m12, m13 i m14, s. 313 i 314).

- ▶ Sporządźcie oś czasu prezentującą wydarzenia podczas wojen bałkańskich. To zadanie możecie wykonać na dużym arkuszu papieru albo w aplikacji **Timeline** dostępnej na stronie **flippity.net**. Po otwarciu strony należy kliknąć w zaznaczony na żółto link „this template”, a następnie w arkuszu na dysku Google wpisać wydarzenia chronologicznie. Po uzupełnieniu wszystkich wpisów należy kliknąć „Plik”, wybrać „Udostępnij”, a na koniec – „Opublikuj w internecie”.

- › Napiszcie reportaż, w którym przedstawicie wojny bałkańskie.
- › Przygotujcie konferencję prasową dotyczącą wojen bałkańskich. Wybierzcie dziennikarza, który będzie moderował rozmowę, a następnie siedem osób reprezentujących interesy poszczególnych krajów: Rosji, Imperium Osmańskiego, Bułgarii, Grecji, Serbii, Czarnogóry, Albanii. Każda z tych osób musi wiedzieć, jakie działania podczas kryzysów na Bałkanach podejmował jej kraj, jakie były tego przyczyny, jakie korzyści osiągnął oraz z którymi państwami zawarł sojusze.

Po wykonaniu zadań grupy prezentują efekty swoich prac. W dalszej części lekcji inicjujemy dyskusję, zadając pytania:

- › Gdzie leżą Bałkany? Które kraje uzyskały niepodległość pod koniec XIX i na początku XX w.? (Wskażcie je na mapie **m8**, s. 309).
- › Jaką rolę odegrały mocarstwa europejskie podczas konfliktów w Maroku i na Bałkanach?
- › Dlaczego te państwa tak bardzo angażowały się w kryzysy marokańskie i bałkańskie?
- › Co oznacza pojęcie *bałkanizacja*? (Możecie zajrzeć do definicji w podręczniku na s. 311).
- › Dlaczego Bułgaria nie odniosła sukcesu po II wojnie bałkańskiej?

Następnie analizujemy z uczniami karykaturę (**m11**, s. 311) i wykonujemy polecenie 2.

III. PODSUMOWANIE

Polecamy uczniom lekturę tekstu *O roli nacjonalizmu w kształtowaniu się sytuacji na Bałkanach w latach 1912–1913 – rozważania Danuty Gibas-Krzak* (**r1**, s. 312) oraz prosimy o wykonanie poleceń 1 i 2.

METODY KONTROLI

Dzielimy klasę na cztery grupy. Następnie uczniowie biorą udział w quizie na stronie [baamboozle.com](https://www.baamboozle.com). ▶

W ustawieniach gry można wybrać:

- › liczbę grup (przy podziale na cztery grupy, klikamy liczbę 4);
- › liczbę pytań (albo 8, albo 16);
- › „Options” (polecamy wybrać „Pass button”, co spowoduje, że gdy grupa nie odpowie na pytanie, szansę będą miały kolejne drużyny);
- › w opcji „Quiz” widoczne są same pytania i polecenia; w opcji „Classic” – oprócz pytań i poleceń – pojawiają się także karty specjalne, które zagwarantują m.in. dodatkowe punkty, przejście punktów innej drużyny, utratę wszystkich punktów).

ALTERNATYWA

Rozdajemy w klasie karty pracy ▶ , a następnie uczniowie wykonują zadania.

PRACA DOMOWA

Co miało większy wpływ na konflikty w Maroku i na Bałkanach – nacjonalizm czy dążenie do dominacji na świecie? Uzasadnij swoją odpowiedź.